

LEGEA APLICABILĂ REGIMULUI MATRIMONIAL. DREPT ROMÂN

*Prof. univ. dr. Călina JUGASTRU
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu
Facultatea de Drept*

Keywords: *effects of marriage, matrimonial property regime, lex causae, Romanian Civil Code.*

The Law Applicable to the Matrimonial Property Regime. Romanian Law

Summary

The private international law of matrimonial property regimes is a prolific field, whose legislative base has diversified in the last years. National jurisprudence has a core of constancy, but the norms specific to the element of strangeness know a tax dynamics, especially, the European integration and the modification of the legislator's vision regarding certain notions or concepts. The new European regulations have resized judicial cooperation between the Member States and foreshadow harmonization mechanisms aimed at simplifying procedures.

Romanian law promotes modern solutions in the regulation of the matrimonial regime with an element of strangeness. The possibility of the parties to resort to the choice of lex causae is among the international tendencies to amplify the role offered to the will, as a connecting element in cross-border family relationships. Along with the subjective determination of the applicable law, the objective location of the matrimonial regime is subordinated to the observance of the compulsory legal chronology, related to the set of variants expressly mentioned by the Civil Code.

I. Preliminarii

Instituție crucială a dreptului familiei, regimul matrimonial furnizează teme de dezbatere, pe care legiferarea din 2011 le-a intensificat. Pe fondul revenirii la reglementarea regimurilor matrimoniale în dreptul român, aria regimurilor matrimoniale stârnește interogații – multiple, orientate pragmatic, spre soluții viabile, destinate interpretării și aplicării unitare. Nu numai dreptul substanțial oferă un spațiu consistent de dezbatere a regimurilor matrimoniale, dar și raporturile juridice născute în circuitul privat internațional.

Dreptul internațional privat al regimurilor matrimoniale este un domeniu prolific, al cărui soclu legislativ s-a diversificat în anii din urmă. Jurisprudența națională are un nucleu de constanță, dar normele specifice elementului de extraneitate cunosc o dinamică tributară, cu precădere, integrării europene și modificării viziunii legiuitorului cu privire la anumite noțiuni sau concepte. Noile reglementări europene au redimensionat cooperarea judiciară între statele membre și prefigurează mecanisme de armonizare, menite să simplifice procedurile.

La nivel național, legislațiile statelor oglindesc, în majoritate, prefacerile din aria relațiilor de familie transfrontaliere. Valorificarea raporturilor juridice dintre particulari se concretizează în reglementări superioare, prin comparație cu anii de început ai elementului de extraneitate. Edificator pentru evoluțiile legislative este exemplul României, care, a parcurs etape finalizate cu o reglementare actuală, dedicată regimului matrimonial în dreptul internațional privat (Cartea a VII-a din Codul civil). Prima legiferare care s-a aplecat pe problemele regimului matrimonial cu element de extraneitate a fost *Legea nr. 105/1992* cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat. Câteva articole de lege au avut în vedere legea aplicabilă regimului matrimonial, în condițiile în care raporturile patrimoniale dintre soți erau guvernate de comunitatea de bunuri (*Legea nr. 105/1992* a fost abrogată prin textul Codului civil). Această reglementare a rezonat cu dreptul substanțial, care permitea soților să își gestioneze raporturile patrimoniale exclusiv în cadrul comunității legale de bunuri. Norma conflictuală din *Legea nr. 105/1992* avea în vedere, mai degrabă, posibile conflicte de legi generate de legislațiile altor state, care consacrau regimul matrimonial.

Codul civil (în vigoare din 2011) a însemnat modificarea opticii, în ceea ce privește dreptul substanțial și, pe cale de consecință, dreptul conflictual. Actuala reglementare este una completă, sub aspectul legii aplicabile efectelor generale ale căsătoriei, opozabilitatea față de terți a regimului matrimonial. Zona competenței jurisdicționale internaționale și eficacității hotărârilor străine nu are texte adresate regimului matrimonial, fiind aplicabile prevederile Cărții a VII-a din *Codul de procedură civilă* (conflictele de jurisdicții).

La nivelul regulamentelor europene, prima reglementare dedicată regimului matrimonial este Regulamentul (UE) 2016/1103 cu privire la regimurile matrimoniale¹ (aplicabil începând cu 29 ianuarie 2019). Până la momentul intrării în vigoare a noului act normativ, *reglementarea conflictelor de legi* era cantonată

---

¹ Regulamentul (UE) 2016/1103 de punere în aplicare a unei cooperări consolidate în domeniul competenței, al legii aplicabile și al recunoașterii și executării hotărârilor judecătorești în materia regimurilor matrimoniale a fost publicat în JO L 183/1 din 8.07.2016. Regulamentul (UE) 2016/1104 de punere în aplicare a unei cooperări consolidate în domeniul competenței, al legii aplicabile și al recunoașterii și executării hotărârilor judecătorești în materia efectelor patrimoniale ale parteneriatelor înregistrate a fost publicat în JO L183/30 din 8.07.2016.

la divorț (Regulamentul (CE) nr. 1259/2010); obligațiile de întreținere Regulamentul (UE) 4/2009.

Nu a existat un regulament care să se aplice direct și prioritar regimului matrimonial. Momentul 2016 a fost marcat, de fapt, de intrarea în vigoare a două acte normative circumscrise vieții de familie. Alături de Regulamentul referitor la regimurile matrimoniale, a fost adoptat Regulamentul (UE) 2016/1104, care privește efectele patrimoniale ale parteneriatelor înregistrate. Pe două tronsoane diferite, efectele patrimoniale au fost consacrate legislativ, în modalități adaptate, pe de o parte, cadrului căsătoriei, iar pe de altă parte, instituției parteneriatului. Reglementările sunt centrate pe aceleași aspecte – competență, lege aplicabilă, recunoașterea hotărârilor străine, iar soluțiile propuse sunt configurate apropiat, dar cu diferențele necesare, în raport de specificitatea uniunilor de cuplu. În majoritate, doctrina a abordat regulamentele la pachet, cu prezentarea soluțiilor legislative pe paliere ale problematicii (competență jurisdicțională, principiul universalității legii aplicabile, determinarea subiectivă a legii aplicabile, determinarea obiectivă ș.a.) și cu expunerea elementelor de particularitate – pentru regimurile matrimoniale și pentru statutul patrimonial al partenerilor.

Conflictul de jurisdicții au fost reglate după norma europeană generală – de altfel, dreptul comun al cooperării judiciare în materie civilă și comercială: Regulamentul 44/2001 și Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 (aplicabil din 2015). În materie de divorț, separare de drept și anulare a căsătoriei vorbim de un regulament nou, care înlocuiește vechiul Regulament (UE) nr. 2201/2203. Noul Regulament (UE) 2019/1111 se va aplica (pentru majoritatea dispozițiilor sale) începând cu data de 1 august 2022.

Câteva **observații** se impun.

Întâi de toate, **materia regimurilor matrimoniale cu element de extraneitate este supusă unei duble reglementări**: Regulamentul (UE) 2016/1103 guvernează raporturile patrimoniale, atunci când sunt în discuție state europene ce au acceptat cooperarea consolidată; statele care nu participă la această formă de cooperare recurg la dreptul internațional privat național. Examinarea celor două reglementări (cea europeană și cea națională) este cantonată la zona regimului matrimonial. Cele două seturi de norme juridice (cele reglementare și cele din dreptul național) ființează în paralel, în plan temporal. Normele europene au prevalență la aplicare, numai pentru statele care participă la forma de cooperare consolidată. Cât timp țara noastră va rămâne în afara cooperării consolidate, vor fi aplicabile dispozițiile Codului civil, în relațiile cu statele europene și în raport cu statele terțe. În raporturile juridice ale României cu statele europene (părți la cooperarea consolidată), cu statele europene care nu participă la cooperarea consolidată și în raporturile cu statele terțe, se vor aplica, în continuare, dispozițiile dreptului internațional privat național (Cartea a VII-a din Codul civil). În măsura în care există convenții internaționale, acestea se vor aplica prioritar față de dispozițiile dreptului internațional privat național.

În al doilea rând, este evident că **se configurează un drept european al regimurilor matrimoniale**. Realitatea transnațională a gestiunii raporturilor patrimoniale din căsătorie „presează” asupra legiferărilor. Asumarea consecințelor juridice ale integrării a pus în evidență necesitatea de a lucra cu mecanisme comune, așezate pe un unic fundament legislativ. Acest temei legislativ s-a concretizat într-un regulament care are ca obiect regimurile matrimoniale, constant excluse din aria de aplicare a celorlalte regulamente europene din domeniul relațiilor de familie. Sarcina actualului Regulament (UE) 2016/1103 este complexă. În esență, este vorba despre previzibilitate, securitate, stabilitate – toate așezate pe sensul unic al armonizării legislative la nivel regional.

II. Dreptul internațional privat român al regimurilor matrimoniale

1. Aspecte generale

Istoria regimului matrimonial cu element de extraneitate este comprimată și are repere recente. Practic, doar Codul civil român permite a se dezbate aspecte de regim matrimonial, în condițiile în care reglementează în detaliu legea aplicabilă (determinare, domeniu de aplicare, opozabilitate). Legiuitorul român a avansat soluții apropiate de reglementarea europeană a regimurilor matrimoniale. Nu numai conflictele de legi prezintă elemente de similitudine cu noul Regulament european (propunerea de Regulament a fost formulată în anul 2011). Competența internațională a instanțelor române, recunoașterea și executarea hotărârilor pe teritoriul țării noastre, au aspecte comune cu Regulamentul (UE) 2016/1103.

Reglementarea română a regimului matrimonial oferă soluții moderne pentru raporturile cu element străin. Autonomia de voință – ca modalitate principală de stabilire a *lex causae*, reședința obișnuită – ca punct de legătură preferat (atât la determinarea subiectivă, cât și în localizarea obiectivă, mutabilitatea legii aplicabilă și efectele corespunzătoare acesteia – sunt o parte dintre inovațiile ce concordă perfect cu viziunea europeană asupra regimului matrimonial.

2. Calificarea noțiunii de „regim matrimonial”

Operațiunea calificării este indispensabilă, pentru a fixa termenii discuției. Regimul matrimonial este o instituție care nu este consacrată în toate sistemele juridice. El este întâlnit, îndeobște, în sistemele juridice continentale. Unele dintre țările de *common law*, precum și dreptul musulman sunt străine de regimul matrimonial, recurgând la reguli care nu constituie ansambluri coerente și stabile. Din perspectiva dreptului internațional privat se va pune, de pildă, problema legii aplicabile (atunci când sistemul juridic desemnat de părți nu reglementează instituția) ori a recunoașterii hotărârilor străine pronunțate cu privire la aspecte de regim matrimonial (în mod deosebit, atunci când statul forului nu cunoaște instituția sau o reglementează diferit față de statul solicitant).

În ceea ce privește calificarea în dreptul român, normele substanțiale surprind accepțiunile regimului matrimonial. Codul civil enumeră regimurile

matrimoniale², iar doctrina surprinde esența acestora. Într-o accepțiune restrânsă, regimul matrimonial desemnează ansamblul normelor juridice care guvernează raporturile dintre soți cu privire la drepturile și obligațiile pecuniare ale vieții conjugale, precum și regulile care privesc gestionarea acestora. Sensul larg al noțiunii include atât relațiile dintre soți cu privire la bunuri, cât și raporturile patrimoniale stabilite între soți și terți³.

III. Legea aplicabilă regimului matrimonial

1.1. Modalități de determinare a legii aplicabile

Codul civil consacră două modalități de stabilire a legii aplicabile regimului matrimonial. Este vorba despre două procedee legislative care au dobândit vechime în materia legii aplicabile actului juridic (Roma I), desfacerii căsătoriei (Roma III), obligației de întreținere (Regulamentul (CE) nr. 4/2009).

Prima modalitate este **determinarea subiectivă** – adică desemnarea, de către părți, a legii regimului matrimonial, dintre variantele expres prevăzute. Voința părților este principalul punct de legătură, atunci când se ridică problema stabilirii legii aplicabile. Localizarea obiectivă este modalitatea secundară de stabilire a *lex causae*. A doua modalitate constă în **determinarea obiectivă** a legii aplicabile, în conformitate cu punctele de legătură pe care legea le reglementează. Reglementarea celei de a doua variante de stabilire a legii aplicabile are rolul de a suplini voința părților, în cazul în care acestea nu pun în valoare libertatea care le este conferită.

1.2. Autonomia de voință

Analizele cu privire la legea aplicabilă în materia regimului matrimonial debutează, de obicei, cu abordarea autonomiei de voință. Părțile au libertatea ca, în respectul prevederilor legale, să recurgă la una dintre alternativele puse la dispoziție de legiuitor.

Precizări:

a. *Autonomia de voință în ceea ce privește legea aplicabilă este particular reglementată pentru regimul matrimonial.* Ea nu este întâlnită pe niciun alt segment al efectelor căsătoriei.

---

² Al. Bacaci, V.-C. Dumitrache, C.C. Hageanu, *Dreptul familiei, în reglementarea noului Cod civil*, ediția a 7-a, Editura C.H. Beck, București, 2012, p. 50. Pentru prezentarea regimurilor matrimoniale reglementate în dreptul român, a se vedea, P. Vasilescu, *Propos à batons rompus sur les régimes matrimoniaux roumains*, în D.A. Popescu (coord.), *Specificitate și complementaritate în dreptul privat european. Conflictele de legi și de jurisdicții și integrarea lor europeană*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 103-111.

³ Al. Bacaci, V.-C. Dumitrache, C.C. Hageanu, *op. cit.*, p. 50. Cu privire la noțiunea de regim matrimonial în alte sisteme de drept, N.C. Aniței, *Convenția matrimonială în dreptul internațional privat român*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 32-36.

Efectele personale sunt supuse legii determinabile în cascadă. Soții nu au libertatea de a alege un sistem de drept pe care să îl facă aplicabil raporturilor de natură nepatrimoniale generate de căsătorie. În mod asemănător, **efectele patrimoniale** nominalizate în regimul primar (inclusiv locuința familiei) nu sunt incidente autonomiei de voință. Dimpotrivă, reglementarea fixează puncte de legătură pe care părțile trebuie imperativ să le respecte, întrucât ordinea legală este obligatorie. Regimul imperativ este guvernat, în ordine, de legea reședinței obișnuite comune a soților, legea cetățeniei comune a soților, legea locului încheierii căsătoriei. Drepturile soților cu privire la locuința familiei, regimul actelor juridice asupra locuinței familiei se supun legii statului pe al cărui teritoriu aceasta este situată [art. 2589 alin. (2) și (3) C. civ.]. Cu alte cuvinte, indiferent de regimul matrimonial pe care soții l-au ales, celelalte efecte patrimoniale ale căsătoriei (avem în vedere regimul primar, inclusiv locuința familiei) au regim juridic determinabil după puncte de legătură diferite (de regimul matrimonial). Regimul matrimonial este singurul segment al efectelor patrimoniale care beneficiază de libertatea de alegere și de opțiuni alternative, în ce privește legea aplicabilă. Autonomia de voință este beneficiul exclusiv al regimului matrimonial.

b. *Libertatea desemnării legii regimului matrimonial este expresia extinderii rolului voinței părților în gestionarea vieții de familie în afara granițelor naționale.* Este o tendință vizibilă, în sensul instituirii posibilității părților de a alege legea aplicabilă și forul competent în soluționarea litigiului cu element de extraneitate.

În această privință, Codul civil urmează linia europeană. Soții sau viitorii soți sunt liberi să aleagă regimul matrimonial pe care îl doresc (dintre cele prevăzute de lege) și legea aplicabilă acestui regim matrimonial. Părțile sunt în drept să desemneze jurisdicția competentă, pentru aspecte litigioase care derivă din regimul matrimonial. Autonomia de voință în alegerea legii aplicabile și a forului instanței competente sunt consacrate în reglementarea europeană a regimurilor matrimoniale. Autonomia în determinarea legii competente este subsumată alternativelor menționate în Regulamentul (UE) 2016/1103. Alegerea forului este reglementată pentru cazurile în care instanța competentă este una dintre instanțele arătate de Regulament.

Dreptul internațional privat face **aplicații** ale *lex voluntatis*, lăsând părților libertatea de a alege dreptul aplicabil, în diferite zone ale vieții de familie transfrontaliere.

Exemplificativ, *Codul civil român* consacră libertatea de a alege legea aplicabilă divorțului (art. 2597 C. civ.). Desemnarea acesteia are loc prin acordul părților, supus cerințelor explicit menționate. Noua reglementare română a conflictelor de legi lasă libertate părților, dar nu le obligă să încheie un astfel de acord. În măsura în care determinarea subiectivă (prin convenție) lipsește, se procedează la determinarea obiectivă a legii aplicabile desfacerii căsătoriei, conform art. 2600 C. civ. Cel mai târziu până la data sesizării autorității competente să pronunțe divorțul părțile pot încheia un acord privind legea

aplicabilă⁴. Libertatea de voință este prezentă nu numai la încheierea convenției de alegere a legii aplicabile divorțului, dar și în ce privește posibilitatea modificării legii aplicabile. Fără cenzură asupra motivelor pentru care doresc modificarea legii inițial alese, cât timp se încadrează în variantele de alegere indicate de lege, soții pot decide (tot prin convenție) să schimbe legea aleasă pentru a cârmui divorțul. Separația de corp va respecta prevederile legii pe care părțile au ales-o pentru a governa desfacerea căsătoriei, potrivit art. 2602 C. civ.

*Roma III*⁵ dă prioritate principiului autonomiei de voință în cele două materii menționate⁶. Atât desfacerea căsătoriei prin divorț, cât și separația de corp sunt supuse determinării subiective a legii aplicabile, iar în absența alegerii legii, determinării obiective.

Preferința pentru autonomia de voință, este îndreptățită. Există o serie de avantaje ale alegerii legii aplicabile în plan internațional privat. Dincolo de gama largă de opțiuni, de optimizarea gestiunii situației generate de raportul juridic, în funcție de norma desemnată ca aplicabilă, rămâne predictibilitatea atât de necesară în raporturile private cu element străin. Momentul alegerii legii aplicabile nu este unul spontan. Legiuitorul pune la dispoziția subiecților de drept o alegere care se dorește a fi rezultat al examinării variantelor de lege aplicabilă, cântăririi avantajelor și dezavantajelor fiecărei opțiuni, deliberării și deciziei. Hotărârea părților sau autorului de a se îndrepta spre un anumit sistem de drept este expresia autonomiei de voință și, în același timp, are avantajul consimțământului informat la încheierea convenției de alegere a legii aplicabile (sau la exprimarea voinței unilaterale a autorului).

Acestea ar fi rațiunile pentru care autonomia de voință ocupă un spațiu tot mai important în relațiile cu element extraneu. Regulamentele europene confirmă faptul că determinarea subiectivă a legii aplicabile este regula în materie de cooperare judiciară pe linie civilă și comercială.

c. Autonomia în desemnarea legii aplicabile regimului matrimonial este un complement al libertății părților de a-și defini statutul patrimonial, pentru perioada căsătoriei. Intervenția inovativă a legiuitorului Codului civil este dublă. Pe palierul dreptului substanțial, soții sau viitorii soți dispun de mai multe tipuri de

---

⁴ Forma convenției de alegere a legii aplicabile desfacerii căsătoriei este înscrisul semnat și datat de soți (art. 2599 C. civ.).

⁵ Prevederile Regulamentului se aplică în cazul în care există „conflict de legi”. Sintagma nu este definită în contextul Regulamentului, dar vizează situațiile conflictuale generate de prezența elementului de extraneitate.

Cu privire la determinarea subiectivă a *lex causae*, în contextul Regulamentului Roma III, a se vedea, D. Burreau, H. Muir Watt, *Droit international privé*, tome II, *Partie spéciale*, Presses Universitaires de France, Paris, 2014, p. 227.

⁶ Cu privire la determinarea subiectivă a *lex causae*, în contextul Regulamentului Roma III, a se vedea D. Burreau, H. Muir Watt, *Droit international privé*, tome II, *Partie spéciale*, Presses Universitaires de France, Paris, 2014, p. 227.

regimuri matrimoniale pentru care pot opta [„Viitorii soți pot alege ca regim matrimonial: comunitatea legală, separația de bunuri sau comunitatea convențională” – art. 312 alin. (1) C. civ.]. Libertatea relațiilor conjugale cu caracter patrimonial se transpune, în contextul regimurilor matrimoniale, în libertatea încheierii convenției matrimoniale⁷. Este o libertate „canalizată”⁸, în ce privește regimurile pentru care poate formula opțiunea, fără posibilitatea de a hibridiza regimurile matrimoniale reglementate sau de a crea, prin proprie voință, un nou regim matrimonial (altul decât cele cuprinse legislativ). În materia convenției matrimoniale, este transpusă, în note particulare, libertatea încheierii actelor juridice.

d. *Părțile au facultatea de a desemna legea aplicabilă, acest demers nefiind o obligație pe care legea o instituie în sarcina lor.* „Legea aplicabilă regimului matrimonial este legea aleasă de soți. Ei pot alege (...)”. Chiar dacă este o facultate pentru soți, determinarea subiectivă rămâne principala modalitate de stabilire a legii regimului matrimonial. Determinarea obiectivă intervine în subsidiar: „Dacă soții nu au ales legea aplicabilă regimului lor matrimonial acesta este supus legii aplicabile efectelor generale ale căsătoriei” (art. 2592 C. civ.).

e. *Absența manifestării voinței de a desemna lex causae este suplinită de norme care determină obiectiv legea regimului matrimonial.* Se are în vedere situația în care părțile omit sau nu doresc să aleagă o lege pentru regimul lor matrimonial, precum și ipoteza în care, deși exprimat, acordul lor nu este valid. Se evită, astfel, vidul creat de imposibilitatea de a detecta o lege aplicabilă (aplicabilă în temeiul voinței părților). Instanța de judecată nu va fi în situația de a nu se putea prevala de nicio *lex causae*. Întotdeauna este o modalitate de a identifica legea aplicabilă – în ultimă instanță, această modalitate este localizarea obiectivă a regimului matrimonial.

f. *Autonomia de voință în materia regimurilor matrimoniale este o arie de interes care se adaugă domeniilor consacrate ale autonomiei de voință în relațiile de familie cu element extraneu.* Într-o măsură mai mare sau, după caz, mai restrânsă, alte regulamente europene care se preocupă de raporturile de familie vin să consacre autonomia de voință.

g. *Într-o reglementare contemporană cu cea privind regimurile matrimoniale, autonomia de voință este prezentă în domeniul parteneriatelor înregistrate.* Regulamentul (UE) 2016/1104 conține prevederi asemănătoare, pentru efectele patrimoniale ale parteneriatelor înregistrate. Părțile (parteneri sau viitori parteneri)

---

⁷ Cu privire la noțiunea de convenție matrimonială, principiile, caracterele juridice și condițiile de validitate ale acesteia, a se vedea, E. Florian, *Regimuri matrimoniale*, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 57-67.

⁸ *Ibidem*, p. 59.

au libertatea de a desemna legea aplicabilă uniunii de cuplu, dintre variantele menționate expres⁹.

1.3. *Lex causae*

1.3.1. *Alegerea legii aplicabile*

„Legea aplicabilă regimului matrimonial este legea aleasă de soți. Ei pot alege:

a) legea statului pe teritoriul căruia unul dintre ei își are reședința obișnuită la data alegerii;

b) legea statului a cărui cetățenie o are oricare dintre ei la data alegerii;

c) legea statului unde își stabilesc prima reședință obișnuită comună după celebrarea căsătoriei” (art. 2590 C. civ.).

Autorii alegerii sunt fie soții, fie viitorii soți. Dacă alegerea operează anterior căsătoriei, efectele legii alese urmează a se produce de la data căsătoriei – întrucât, doar de la această dată regimul matrimonial intră în operă. Regimul matrimonial este indispensabil grefat pe căsătorie, astfel că doar calitatea de soți va genera efecte specifice regimului matrimonial cu element de extraneitate.

Așadar, în contextul determinării subiective, părțile pot desemna:

a. legea statului pe teritoriul căruia unul dintre ei își are reședința obișnuită la data alegerii.

Factorul de legătură utilizat în această primă variantă de lege aplicabilă este **reședința obișnuită**. Examinarea posibilităților de alegere care aparțin părților lasă a se vedea, cu evidență, că legiuitorul a înțeles să lucreze cu un punct de legătură flexibil, care corespunde mobilității vieții de familie – abstracție făcând de granițele statale. Reședința obișnuită este optimă, facilitează posibilitatea părților de a se îndrepta spre acel sistem de drept pe care îl preferă. Locuință principală „de fapt”, reședința obișnuită primează în rândul elementelor de legătură. Chiar dacă legile sunt prevăzute alternativ la determinarea subiectivă (art. 22 C. civ., părțile pot alege oricare dintre sistemele de drept indicate la lit. a)-c), determinarea obiectivă ține seama, la rândul său, de reședința obișnuită – de data aceasta ca punct de legătură principal (celelalte puncte de legătură operând în secundar).

---

⁹ Conform art. 22 alin. (1) din Regulamentul (UE) 2016/1104, Partenerii sau viitorii parteneri pot conveni asupra desemnării sau modificării legii aplicabile efectelor patrimoniale ale parteneriatului lor înregistrat, cu condiția ca legea respectivă să acorde efecte patrimoniale instituției parteneriatului înregistrat și ca legea respectivă să fie una dintre următoarele (a) legea statului în care partenerii sau viitorii parteneri sau unul dintre ei își au (are) reședința obișnuită în momentul încheierii acordului; (b) legea unui stat a cărui cetățenie este deținută de către oricare dintre parteneri sau viitorii parteneri în momentul încheierii acordului; sau (c) legea statului în temeiul căreia s-a constituit parteneriatul înregistrat.

Calificarea noțiunii, în dreptul internațional privat român, are rezolvare legală. Art. 1570 alin. (1) și (2) C. civ. prevede că „(...) reședința obișnuită a persoanei fizice este în statul în care persoana își are locuința principală, chiar dacă nu a îndeplinit formalitățile legale de înregistrare (...). Pentru determinarea locuinței principale vor fi avute în vedere acele circumstanțe personale și profesionale care indică legături durabile cu statul respectiv sau intenția de a stabili asemenea legături”. Dovada reședinței obișnuite se poate face cu orice mijloace de probă, ceea ce simplifică identificarea acesteia.

Alegerea soților vizează reședința obișnuită a oricăruia dintre aceștia – ipoteza fiind aceea în care soții au, fiecare dintre ei, reședința obișnuită pe teritoriile unor state diferite. Nu este necesar ca soții să aibă reședință obișnuită comună, se poate recurge la legea statului reședinței obișnuite a oricăruia dintre ei. Desigur, dacă soții au reședință obișnuită comună, se poate alege ca lege a regimului matrimonial, sistemul de drept al statului care „găzduiește” această locuință.

Această primă variantă legală este flexibilă, în sensul că deschide cele două posibilități (legea reședinței obișnuite a unuia dintre soți sau legea reședinței obișnuite a celuilalt soț), fără să impună reședința obișnuită comună a soților.

Reședința obișnuită care are relevanță este cea reședință obișnuită pe care soții o aveau la data alegerii legii aplicabile. Dacă părțile au avut, succesiv, reședințe obișnuite pe teritoriile mai multor state, se va lua în calcul reședința obișnuită de la data alegerii *lex causae*. „Data alegerii legii aplicabile” are semnificația datei la care părțile încheie acordul de alegere a legii care se va aplica regimului lor matrimonial. Concret, această dată are ca reper ziua în care se încheie convenția de alegere a legii aplicabile.

b. legea statului a cărui cetățenie o are oricare dintre ei la data alegerii

Poate fi aleasă legea cetățeniei unuia sau altuia dintre soți, nu se cere comunitate de cetățenie.

A doua variantă de alegere se raportează la **cetățenie, ca factor de legătură**. Din nou, este în discuție, fie cetățenia pe care o are unul (oricare) dintre soți, fie cetățenia comună a soților. Și de această dată, alegerea este laxă, în sensul că părțile nu recurg, imperativ, la cetățenia comună (ceea ce ar face mai dificilă alegerea acestei variante de lege aplicabilă), fiind suficient să se îndrepte spre cetățenia unuia dintre ei și să desemneze legea statului cetățeniei respective.

Cetățenia, ca punct de legătură pentru regimul matrimonial, se raportează la data alegerii legii aplicabile. Se va lua în considerare cetățenia unuia dintre soți ori cetățenia comună, valabile la data acordului de alegere a legii aplicabile regimului matrimonial. Nu oricare dintre cetățeniile succesive ale soțului/soților este punct de legătură în alegerea legii regimului matrimonial, ci doar cea cetățenie pe care soțul o deținea/soții o dețineau la momentul încheierii convențiilor de alegere a legii regimului matrimonial (indiferent dacă alegerea s-a efectuat anterior căsătoriei sau după căsătorie).

Examinarea dispozițiilor de drept internațional privat român în materia statutului individual și familial, permite afirmația că **cetățenia este punct de legătură secundar, atunci când sunt în discuție raporturile juridice patrimoniale**. Statutul patrimonial al soților stă sub semnul reședinței obișnuite, pe când aspectele de statut individual [starea și capacitatea persoanei fizice, art. 2572 alin. (1) C. civ.] dau prioritate cetățeniei.

Textul legal menționat enunță regula, în ceea ce privește norma conflictuală în domeniul statutului individual: „Starea civilă și capacitatea persoanei fizice sunt cârmuite de legea sa națională, dacă prin dispoziții speciale nu se prevede altfel”. Norma conflictuală dă expresie legii naționale, conform calificării conținute de art. 2568 C. civ. Legea națională a persoanei fizice înseamnă, întâi de toate, legea statului de cetățenie. Numai în măsura în care cetățenia lipsește, va fi aplicabil al doilea punct de legătură (reședința obișnuită). Cetățenia multiplă antrenează combinarea a două elemente: cetățenia și un alt element care leagă persoana de statul de cetățenie – de exemplu, cetățenia aceluia dintre state de care este cel mai strâns legată prin reședința obișnuită.

c. legea statului unde își stabilesc prima reședință obișnuită comună după celebrarea căsătoriei.

Obligatoriu, această opțiune presupune **comunitatea locuinței principale, pentru care nu s-au îndeplinit formalitățile de înregistrare**. Pentru a utiliza acest punct de legătură, soții trebuie să aibă aceeași reședință obișnuită, după data căsătoriei.

Această variantă nu se suprapune cu varianta de la lit. a), art. 2590 C. civ. („legea statului pe teritoriul căruia unul dintre ei își are reședința obișnuită la data alegerii”).

Reședința obișnuită de la data alegerii legii aplicabile este acea locuință care întrunea caracteristicile reședinței obișnuite la momentul acordului de alegere a legii aplicabile regimului matrimonial. Prin ipoteză, soțul/soții au putut deține una sau mai multe reședințe obișnuite (exclusive sau comune) până la data încheierii convenției de alegere a legii aplicabile. Relevantă va fi reședința obișnuită de la data alegerii legii (soluția legii noi pentru conflictul mobil de legi).

În cazul prezentei variante de alegere a legii regimului matrimonial, opțiunea este restricționată. Nu se poate desemna decât legea primei reședințe obișnuite comune, după celebrarea căsătoriei. Chiar dacă reședințele obișnuite comune ale soților s-au succedat după încheierea căsătoriei, legea aplicabilă regimului matrimonial va fi determinată în funcție de prima dintre acestea. Este o soluție care dă preferință legii vechi, în ce privește conflictul mobil de legi.

Este o variantă la care soții vor recurge, cel mai probabil, dacă legea indicată (legea primei reședințe obișnuite comune după celebrarea căsătoriei) prezintă avantaje pentru ei, în gestiunea raporturilor patrimoniale. Altfel, ar fi posibil ca prima reședință obișnuită comună după căsătorie, să trimită la o lege care să nu mai rezoneze cu actualitatea problemelor de regim matrimonial.